

Notitie Bibliotheek

Inleiding

De samenleving verandert. Onze maatschappij is sterk gedigitaliseerd, het lees- en mediagedrag verandert ingrijpend en mensen verwachten steeds meer van maatschappelijke organisaties dat zij in staat zijn om aan te sluiten bij individuele wensen. En niet iedereen in onze samenleving kan deze ontwikkelingen altijd even gemakkelijk bijbenen.

In deze veranderende samenleving zien wij een belangrijke rol weggelegd voor de bibliotheken in onze gemeente. Een rol die verder gaat dan die van de traditionele uitlener van boeken. Wij zien de bibliotheek als een belangrijke partner in het bestrijden van maatschappelijke problemen zoals laaggeletterdheid, eenzaamheid en sociale problematiek. Dergelijke problematiek werkt vaak op veel manieren door in de levens van mensen. In Tynaarlo willen we investeren in de positieve gezondheid van inwoners, door activiteiten voor welzijn, sport en cultuur en onderwijs zo toegankelijk mogelijk te maken. Hiermee verkleinen we het risico dat inwoners afhankelijk worden van (langdurige) zorg en ondersteuning. De bibliotheek speelt hier in preventieve zin een belangrijke rol. Om die reden vinden we dat er in Eelde-Paterswolde, Vries en Zuidlaren een bibliotheek moet blijven. En dat de bibliotheek op school (dBos) aanwezig blijft op onze scholen.

In Tynaarlo vinden we dus dat de bibliotheek veel meer is dan een verzameling boeken. Wij zien de bieb als een ontmoetingsplek voor jong en oud. Een sociaal knooppunt in het dorp. Een plek waar je een kopje koffie drinkt, de krant leest en dorpsgenoten ontmoet. En als je er dan toch bent, neem je meteen een leuk boek of dvd mee naar huis. De bibliotheek is ook een plek waar je cursussen en trainingen volgt en waar tal van activiteiten worden georganiseerd. Samenwerking met partners uit het cultuur-, onderwijs- en welzijnsveld is daarbij van essentieel belang.

De veranderende rol van de bibliotheek is al lange tijd onderwerp van gesprek in onze gemeente. In februari 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met de meerjarenvisie van de bibliotheek: 'Bibliotheek kijkt vooruit'. Op basis daarvan heeft de bibliotheek een uitwerkingsnota voor 2020 en volgende jaren opgesteld: 'De bibliotheek kleurt jouw leven'. Hierin geeft de bibliotheek richting aan deze meerjarenvisie.

We zien echter ook dat er spanning bestaat tussen de ambities enerzijds en de beschikbare financiële middelen na 2021 anderzijds. Daarom komen we nu met dit visie document. Want in Tynaarlo geloven we in de toegevoegde waarde van de bibliotheek. Maar dat vraagt wel om een heldere visie en duidelijkheid over wat wij de bibliotheek verwachten. En wat de bibliotheek van óns mag verwachten.

Deze visie van het college wordt voorgelegd aan de gemeenteraad. Bij de perspectievennota worden hiervoor de financiële middelen opgenomen. Daarmee hebben we stevige basis om de komende jaren tot een verder uitgewerkt programma te komen. Wij verwachten die uitwerking in 2020. Als gemeente nemen we hierin de regie.

Wij hebben deze notitie als volgt opgebouwd:

- Landelijke kaders en ontwikkelingen - de Wsob -
- Visie op de samenleving in Tynaarlo (uit kadernota sociaal domein)
- De taak en rol van de bibliotheek in Tynaarlo
- De bibliotheek in Tynaarlo in woorden en cijfers
- Van ambities en kaders naar doelen
- Regierol gemeente
- Financieel kader vanaf 2020

Landelijke kaders en ontwikkelingen - de Wsob -

In januari 2014 publiceerde een commissie, onder leiding van Job Cohen, in opdracht van het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) het rapport: "Bibliotheek van de toekomst: knooppunt voor Kennis, Contact en Cultuur". De commissie schetst daarbij een bibliotheek en haar functies in 2025: Een plek voor leesbevordering, een stimulerende leeromgeving, een dynamische ontmoetingsplek en een link met de lokale gemeenschap. De bibliotheek moet zich volgens de commissie meer richten op het tot stand brengen, stimuleren en faciliteren van waardevolle verbindingen. Minder collectie, en meer connectie.

Op 18 november 2014 is uit onder andere de input van de commissie Cohen de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) door de Eerste Kamer aangenomen. Deze wet is sinds 1 januari 2015 van kracht. De Wsob had drie doelen:

- de digitalisering van het bibliotheekwerk centraal te borgen,
- de samenhang tussen verschillende soorten bibliotheken in Nederland te versterken,
- en de maatschappelijke functie van een bibliotheek te definiëren.

Met de invoering van de Wsob krijgt de bibliotheek een andere positie in de samenleving. In de Wsob is de gemeente verantwoordelijk voor het lokale bibliotheekwerk, de provincie voor de ondersteuning daarvan, en het Rijk voor het stelsel als geheel en voor de digitale bibliotheek. De Wsob maakt het mogelijk dat gemeenten in grote mate zelf kunnen beslissen over de inrichting van het lokale bibliotheekwerk, en dat er voor schaalvergroting wordt gekozen bij gezamenlijke inkoop en digitalisering. Lokale keuzes bepalen het bekostigingsniveau en de gemeente mag zelf bepalen welke partij het bibliotheekwerk uitvoert.

De Wsob benoemt vijf functies die een bibliotheek vanaf 1 januari 2015 heeft:

1. Het ter beschikking stellen van kennis- en informatie;
2. Het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
3. Het bevorderen van lezen en laten kennismaken met literatuur;
4. Het organiseren van ontmoeting en debat;
5. Het laten kennismaken met kunst en cultuur.

De verplichting tot het vervullen van de vijf bibliotheekfuncties geldt op het niveau van de bibliotheekorganisaties, en niet op het niveau van de bibliotheekvestiging. Dit betekent in het geval van Tynaarlo dat de huidige aanbieder van bibliotheekwerkzaamheden een aantal functies niet persé op de locatie van Tynaarlo hoeft te vervullen. Het is aan de gemeente om te bepalen in welke mate de vijf functies toegankelijk zijn.

Visie op de samenleving in Tynaarlo

We zien een belangrijke rol weggelegd voor de bibliotheek in het sociaal domein. Deze rol is beschreven in de (concept) kadernota sociaal domein.

Wij zijn een gemeente waar inwoners, organisaties, vrijwilligers, verenigingen, ondernemers en gemeente samenwerken aan een krachtige samenleving met gezonde inwoners. Waarin iedereen mee kan doen, meetelt en wordt gerespecteerd. Waar een vangnet aan ondersteuning is voor inwoners die het (tijdelijk) niet zelf redden. En waar wij in gezamenlijkheid problemen vóór zijn door preventieve activiteiten en algemene voorzieningen in te zetten die gericht zijn op meedoen, gemeenschapszin en zelfredzaamheid.

Hierbij doen wij als gemeente en organisaties een groot beroep op actief burgerschap en op een goede interactie tussen inwoners en gemeente. Als gemeente zijn wij een uitstekende dienstverlener waarbij wij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bedienen op een manier die zij als meest passend en prettig ervaren, ondersteund door technische mogelijkheden en deregulering. Als dit toegevoegde waarde heeft, organiseren wij dienstverlening dichtbij mensen (in wijken of aan de keukentafel). Vraagverheldering en stimulering van zelfredzaamheid en ondernemerschap staan hierbij centraal (in plaats van “u vraagt, wij draaien”).

Veel mensen in Tynaarlo hebben het goed. Ook het Sociaal en Cultureel Planbureau schetst in de sociale staat van Nederland (2018) een positief beeld van de Nederlandse ontwikkelingen op het gebied van werk, gezondheid en opleidingsniveau. Toch staan wij met elkaar voor grote uitdagingen. Een beperkte groep profiteert niet van deze vooruitgang. Daarom zetten wij gezamenlijk in op de integratie van mensen die sociaal blijvend buiten de boot dreigen te vallen. En willen wij als gemeente samen met maatschappelijke organisaties nog beter aansluiten bij wat inwoners vinden en nodig hebben.

De gemeente zet de komende vier jaar verder in op een beweging naar meer integrale en preventieve activiteiten dichtbij inwoners. Gelijke kansen, zelfredzaamheid en slagkracht van inwoners zijn hierbij belangrijke begrippen. Iedereen doet naar vermogen mee. Er zijn voldoende toegankelijke, laagdrempelige welzijn-, cultuur-, sport- en beweegactiviteiten. Wij werken vanuit het gedachtegoed van Positieve Gezondheid. In eerste instantie zorgen familie, burens en vrienden voor zichzelf en voor elkaar. Daarnaast is er oog voor kwetsbare inwoners. De gemeente faciliteert de inzet van inwoners, mantelzorgers en vrijwilligers vanuit een goede basisstructuur. De gemeente zorgt dat er - indien nodig- voor iedereen passende ondersteuning beschikbaar is. Indien meer specialistische hulp nodig is, wordt naar geïndiceerde en/of specialistische zorg gekeken. Deze werkwijze is ingezet vanuit het achterliggende idee dat deze manier van werken niet alleen leidt tot betere dienstverlening aan onze inwoners, maar ook tot een sociaal stelsel dat financieel houdbaar is voor de toekomst.

De rol en taak van de bibliotheek

Als gemeente zien wij de bibliotheek als een plek voor samen- lezen, leren en leven. De kerntaak van de bibliotheek is niet meer het uitlenen van boeken, maar steeds meer om informatie beschikbaar te maken voor iedereen. De bibliotheek is toegankelijk voor alle inwoners van Tynaarlo. Het is een plek waar verbindingen worden gelegd, waar kennis kan worden opgedaan en waar op verschillende manieren kan worden geleerd en door ontmoetingen en debat inhoud wordt gegeven aan de kunst van samen leven. De bibliotheek werkt samen met het gehele welzijns- en culturele- veld van Tynaarlo en is daarmee cultuur- en welzijnspartner bij uitstek. Zij heeft daarmee een grote maatschappelijke rol te vervullen. Met andere woorden: de bibliotheek gaat van collectie naar connectie.

Huisvesting en fysieke infrastructuur

De bibliotheek is een zichtbare en aanwezige maatschappelijke voorziening. Daarom vinden wij de aanwezigheid van de bibliotheek in de drie kernen en op (alle) basisscholen noodzakelijk. De bibliotheek gebruikt de fysieke ruimte die ze heeft, samen met andere activiteiten en organisaties.

Op die manier wordt het gebruik versterkt en leidt het tot synergie voordelen op inhoud, huisvesting en financiën.

De bibliotheek neemt een centrale plaats als ontmoetingsplek. Een plek waar iedereen zich welkom voelt en waar op het gebied van leren, lezen en (be)leven veel te zoeken is. De bibliotheek zorgt voor het innemen van de expertise om met cursussen en informatiebijeenkomsten mensen bij elkaar te brengen. Dat kan bijvoorbeeld samen met huisartsen en zorginstellingen.

Educatie

Laaggeletterdheid (= mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen) werkt op veel manieren door in het vinden van een baan, in de levensstijl of het leven in armoede, maar ook in gezondheid en meedoen.

In Nederland is **12%** van de bevolking van 16-65 jaar laaggeletterd. Onder allochtonen het percentage 38% en onder autochtonen 8% (bron 2016: Research Centrum Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA)). Daarmee behoort Nederland tot de landen met het laagste percentage laaggeletterden ter wereld. Het aantal laaggeletterden in Tynaarlo bedraagt **5-8%** van de bevolking van 16-65 jaar. Tynaarlo behoort daarmee tot de gemeenten met het laagste aantal laaggeletterden in Nederland.

Wij vinden het van belang om laaggeletterdheid te voorkomen en tegen te gaan. De bibliotheek speelt hierin een belangrijke rol door ouders en scholen te ondersteunen in het ontwikkelen van lees-, schrijf en rekenvaardigheden. In Nederland heeft inmiddels 52% van de scholen de Bibliotheek op School (dBos).

Wij zetten dan ook in op blijvende ondersteuning van taal- en rekenvaardigheden in de voorschoolse en naschoolse periode door aanbod van (Boekstart 0-4 jarigen) en de bibliotheek op school (dBos 4-12 jarigen). Samen met professionals en kinderen in onderwijs, kinderopvang en consultatiebureaus.

Programmering

De bibliotheek draagt door de programmering en het aanbod in cursussen, trainingen, informatie en voorlichting bij aan participatie en meer zelfredzaamheid van inwoners. Dat betekent een passend aanbod, dat afgestemd is op de vraag. Samenwerking met sociaal culturele partners is daarbij noodzakelijk. Het aanbod en de activiteiten hoeven niet per se in de bibliotheekvestigingen of op de scholen plaats te vinden. De bibliotheek stelt zich daarin flexibel op.

Wij vinden de ontwikkeling en samenwerking in Eelde / Paterswolde om samen met Trias, Ol Eel en Nieuw leven de huisvesting en de programmering op te zetten belangrijk omdat de manier waarop de samenwerking tot stand is gekomen een werkwijze is die ook toegepast kan worden in de andere kernen. Dat willen wij ook in alle andere kernen verder ontwikkeld hebben, omdat dat bijdraagt aan de functie die de bibliotheek heeft.

De bibliotheek in Tynaarlo in woorden en cijfers

Vestigingen

De bibliotheek heeft drie vestigingen in de gemeente Tynaarlo. De collectie is de afgelopen jaren teruggebracht op de vestigingen. De basisinfrastructuur voor de drie vestigingen bedraagt 486.000 obv de begroting 2019. Door abonnementsgelden, boetes en overige inkomsten zijn de netto lasten voor de vestigingen van € 300.000. Daarin zitten alle kosten van de huisvesting, de collectie, kantoor en automatisering en vier professionals. Daarbij zijn ook ca 60 vrijwilligers actief in de drie bibliotheek vestigingen. Hieronder staat het aantal leden in onze en de ons omringende gemeente vermeld:

Tabel: Aantal leden per 1 november 2019 in Tynaarlo in vergelijking met leden omliggende gemeenten.

Gemeente	Inwoners <i>bron: Statline okt 2019</i>	jeugdleden		Volwassen leden	Overige abonne- menten	Totaal
		0-12	13-18			
Tynaarlo	33.805	3.207	2.581	2.705	164	8.657
Aa en Hunze	25.457	1.857	1.833	1.437	243	5.370
Noordenveld	31.196	2.567	2.384	2.288	360	7.599

dBos

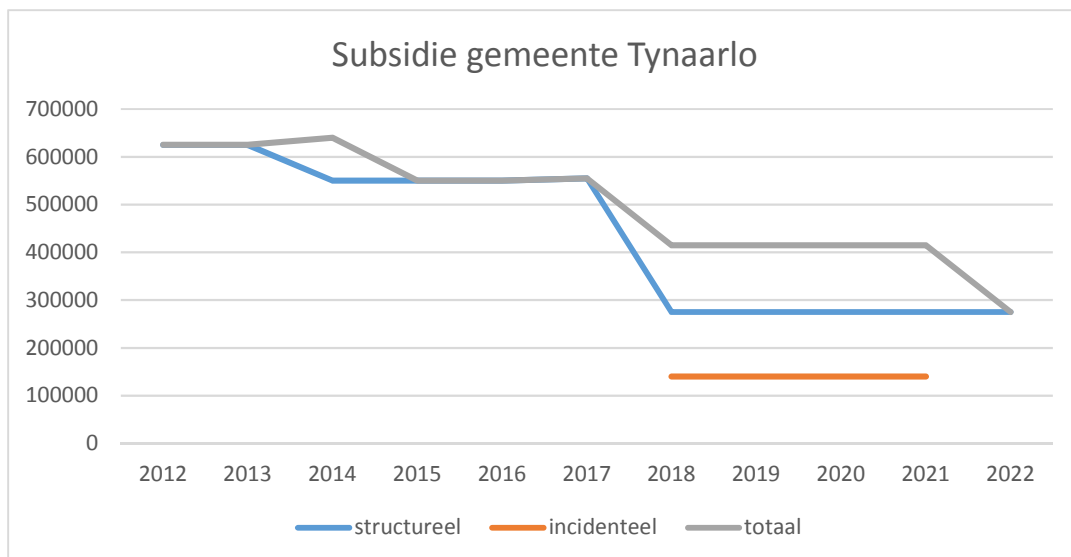
In het schooljaar 2013/ 2014 is de bibliotheek op school geïntroduceerd. Daarvoor werd door de gemeenteraad eenmalig € 90.000 beschikbaar gesteld met als doel op 75% van de basisscholen dBos te realiseren. Van alle 19 basisscholen doen nu 18 scholen mee. Het bereik is daarmee hoger dan 75%. De bijdrage van de basisscholen is € 10 per leerling. De subsidie vanuit de gemeente bedraagt ca € 130.000.

Programmering

De programmering zijn alle activiteiten, lezingen, cursussen, informatiebijeenkomsten die in en buiten de bibliotheek worden georganiseerd. In de begroting 2019 is daarvoor € 78.000 opgenomen. De activiteiten worden onder meer samen met Trias en met Lentis opgepakt. Ook samenwerking met de Volksuniversiteit Zuidlaren, Buurtbrink, kinderopvang vinden plaats.

Financiële bijdrage gemeente

In de vastgestelde begrotingen van de gemeente Tynaarlo is een daling te zien in de bijdrage aan de bibliotheek. In 2012 was deze gemeentelijke subsidiebijdrage € 625.000. Vanaf 2012 is de structurele bijdrage afgenomen, tot € 275.000 vanaf 2021. Tot en met 2021 is er nog een incidentele subsidie van € 140.000. De subsidie per inwoner in Tynaarlo is in 2019 ca € 9,25 en vanaf 2021 € 5,82. In alle andere gemeenten in Drenthe is dat hoger (€ van € 10 tot € 14 per inwoner) en landelijk is de subsidie per inwoner bijna € 16. De subsidie per inwoner is de laagste in Drenthe.

Financiële bijdrage provincie

De Drentse gemeenten ontvangen vanaf 2019 vier jaar lang op rij € 100.000 voor het bibliotheekwerk, mits er geen korting plaats vindt op de gemeentelijke bijdrage. Of de regeling ook na 2022 wordt gecontinueerd is nu niet bekend.

Financiën bibliotheek, samengevat (basis bibliotheekbegroting 2020)

	€	€	€
3 vestigingen	501.000		
dBos	174.000		
programmering	79.000		
totaal kosten		754.000	
contributies	157.000		
dBos	34.000		
overige	40.000		
totaal inkomsten		231.000	
verschil			523.000
subsidie gemeente		423.000	
subsidie provincie		100.000	
totaal subsidies			523.000

In de loop van 2020 zal op grond van de huidige inzichten de bibliotheek verhuizen naar Ons Dorpshuis in Eelde-Paterswolde. Door synergie en minder m2 zullen de huisvestingslasten dan dalen van € 40.000 naar € 22.000. Bij de structurele bijstelling van de subsidie, die nodig is om de bibliotheekvisie te kunnen uitvoeren, houden wij rekening met dit synergie-voordeel vanaf 2021.

Van visie naar beleidsdoelen

Wij vinden het belangrijk dat vanuit de visie door de bibliotheek haalbare doelen worden gerealiseerd. Wij willen de bijdrage van de bibliotheek aan de samenleving daarom concretiseren.

De doelen die wij voor de bibliotheek hebben zijn:

Huisvesting

- De bibliotheek is toegankelijk voor alle inwoners van Tynaarlo. Het is een plek waar verbindingen worden gelegd, waar kennis kan worden opgedaan en waar op verschillende manieren cultuur kan worden beleefd.
- Het inkrimpen van de collectie: minder inzet op de traditionele media, maar meer op nieuwe en digitale media.
- Het beschikbaar hebben van drie vestigingen die als een huiskamer functioneren. Het delen van de huisvesting met andere partijen zodat het leidt tot efficiënt gebruik, beheersing van kosten en het versterken van functies.

Oppakken taken in het Sociaal Domein.

- De bibliotheek heeft een belangrijke rol in preventie en tegengaan van laaggeletterdheid. Niet alleen een aanbod op de scholen is het doel, ook het bereiken van de kinderen. Dat vraagt passende vormen, creatieve samenwerking met onderwijs. Wij willen de effecten van de activiteiten op dit onderdeel kunnen volgen.
- Concrete samenwerkingen die leiden tot een aanbod waar de inwoner op wacht en die hem helpt bij participatie en zelfredzaamheid. Samenwerkingen met scholen, met kinderopvang, met consultatiebureau (Icare), met volksuniversiteit, taalhuis, welzijn en cultuurinstellingen zijn daarvan voorbeelden.

Sturing en opdrachtgeverschap

In de kadernota sociaal domein is al benadrukt dat de gemeente een initiërende, faciliterende en regisserende rol heeft om de beleidsdoelen uit te kunnen voeren. De Bibliotheek is een van de belangrijke uitvoerende partijen, samen met andere partners uit het cultuur-, onderwijs- en welzijnsveld om de beleidsdoelen uit te voeren.

De gemeente stuurt mee in de samenwerking en het bereiken van de doelen via individuele afspraken met de cultuur-, onderwijs- en welzijnspartners zodat dit leidt tot integrale dienstverlening. De gemeente pakt die regierol vanzelfsprekend op om de in deze notitie geformeerde doelen voor de bibliotheek tot een succes te maken. Door meerdere organisaties moeten stappen worden gezet om tot een goede uitvoering en het bereiken van doelen te komen. Een opdrachtformulering vanuit de gemeente vormt daarbij de basis. De inzet van de PDCA cyclus ondersteunt het proces om te komen tot verbeteringen en de mogelijkheid om gericht te monitoren en te sturen op de resultaten van de ingezette subsidie. De inzet van dBos is een voorbeeld van een activiteit die we wensen te monitoren en evalueren op effectiviteit. Steeds staat het doel voorop en vinden we het belangrijk dat beleidsinformatie aangeeft of de doelen worden bereikt of dat bijsturing of keuzes nodig zijn.

Zowel qua huisvesting als programmatisch worden de komende jaren belangrijke slagen gemaakt. Daarbij zijn wederom de partners in het sociale domein erg belangrijk. We verwachten dat de synergie die ontstaat op inhoud en het delen van gezamenlijke ruimtes ook bijdraagt aan financiële efficiëntie. Wij willen dat de bibliotheek aangeeft hoe de samenwerking eruit ziet en hoe die doelen behaald worden. Dit is een voorwaarde voor de bekostiging en worden opgenomen in de subsidievoorwaarden.

Financiën vanaf 2020

De exploitatiesubsidie bibliotheek voor het uitvoeren van bibliotheekwerkzaamheden in Tynaarlo is in 2020 € 423.342. Daarnaast is er een bijdrage van de provincie tot en met 2022 van € 100.000 per jaar. Het beschikbare subsidiebedrag is daarmee € 523.342. De kans is aanzienlijk dat de provincie de subsidiebijdrage aan het bibliotheken ook na 2022 verlengt. Indien dat subsidiebedrag lager of niet meer wordt verlengd, zullen er opnieuw keuzes worden gemaakt.

Voor de uitvoering van het bibliotheekwerk is een gemeentelijke bijdrage aan de bibliotheken van € 417.000 structureel nodig (budget 2020 geïndexeerd +/- taakstellend synergie-effect in de verhuizing van 't Punthoes naar Ons Dorpshuis Eelde-Paterswolde).

In de gemeentelijke meerjarenbegroting is vanaf 2022 nog een bibliotheekbudget van € 318.478 opgenomen. Dat betekent dat dan het subsidiebedrag verhoogd wordt met afgerond € 99.000 (s).

Uitvoering

Wij maken bij de uitvoering een verschil tussen de uitvoeringsorganisatie van bibliotheekwerkzaamheden en de eisen aan een plek waar een bibliotheek zich bevindt en waar andere organisaties ook hun activiteiten aan kunnen verbinden. Wij zien hierin de ontwikkelingen van het cultuurhuis in Eelde Paterswolde als een eerste pilot die we graag een vervolg willen geven in de kernen Zuidlaren en Vries. Daarbij zullen we kijken of het nodig is om alle kernfuncties in ieder locatie te beleggen. Zo zorgen we er voor dat de bibliotheek in iedere kern het ontmoetingspunt is waar met samenwerkingspartners gewerkt wordt aan het welbevinden van onze inwoners.